

POST-FİZİKÇİ MANİFESTOSU*

Prof. Dr. K. Gediz Akdeniz

İstanbul Üniversitesi Fen Fak. Fizik Böl.

Özet: Çağımızda makineleşen bedenlerin oluşturdukları insani sistemler cisimsizleşirken, gerçeklik ilkelerindeki küçük farklılıklar duyarlaşmış olan insan bedeni simülaklarında büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bugün tüm kimlikler yapı-bozuma uğrarken fizikçi kimliğinin siborg metaforu dışında kalacağını ve yapısını bozmayacağını kimse söyleyemez. Ancak fizikçilerin yeni bedenleri işgalci asker ve direnişçi canlı bomba siborgları örneğinde olduğu gibi zihinsel farklılıklar gösterecekler midir? Bu çalışmada Düzensiz Duyarlı İnsan Davranışları Dinamiği Kuramı ışığı altında gerçeklik ilkesi olmayan ve kendi kültür ve gelenekleri ile beslenen düzensiz duyarlı dinamiklerin hala yaşadığı coğrafyalarda, bu dinamiklerin ürünlerinin kendiliğinden örgütlenmesinden oluşan insani sistemlere ilgi duyan siborgların (post-fizikçiler) oluşmasını inceliyoruz. Bu post-fizikçilerin Batı uygarlığının ürettiği hemcinslerinin tersine moderniteye muhalif ve ütöpic olacaklarını, coğrafyalarındaki modernite ideolojisi hegemonyasını biçimlendirme dayatmalarından karşı duracaklarını ve küresel tehditte karşı özgürleşmeyi sağlayacak her alanda yeni arayışlar içinde olacaklarını tartışıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Bilim Sosyolojisi, Bilim Tarihi, Bilim Felsefesi, Sıbermetik, Ütopya, Fizik.

Abstract: In this age, while the humanistic systems created by mechanic bodies become unsubstantial, subtle differences in reality principles create big differences in the simulacras of the susceptible human bodies. Today, when all the identities are deconstructed, no one can claim that the physicist identity will be left out of the cyborg metaphor and not lose its structure. However, will the new bodies of the physicists display new mental differences, as in the example of occupying soldier and insurgent suicide bomber cyborgs? In this study, we will be examining the formation of cyborgs (post-physicists) interested in human systems rising from the natural organisation of disorder sensitive dynamics. Under the guidance of the Dynamics of Disorder Sensitive Human Behaviour Theory, the study will concentrate on certain geographical locations, where such dynamics of no reality principles still exist, and feed from the culture and the traditions of these places. We will argue that these post-physicists, unlike their Western fellow men, will be against the modernity and act utopic. In their homelands, they will stand against the impositions arising from a will to shape the modernist ideological hegemony and they will be constantly exploring areas that can avail the freedom against global threat.

Key Words: Sociology of Science, History of Science, Philosophy of Physics, Cybernetic, Utopia, Physics.

---

* Bu bildiri, 20-22 Kasım 2006 Tarihlerinde İstanbul Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesinin işbirliği ile Kocaeli Umuttepe Kampusunda düzenlenmiş olan "Bilim Tarihi, Felsefesi ve Sosyolojisi" III. Ulusal Sempozyumu'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve yeniden yazılmış metnidir.

Modernite

Nerede ise 500 yıllık geçmişi olan redaksiyonist düşünce (indirgemeci düşünce) davranışlarını öngörebilmek istediği bir bütünü ideal bir sisteme indirgemede yeterli olacak kadar yapboz parçalarına ayırır. Normalleştirdiği (kendinin yonttuğu) bu parçalarla bütünü yeniden kurabilmek için pragmatik stratejiler geliştirir. Bu stratejiler gözlemlerle bulunan deliller tarafından belirleniyormuş olsa da bu delillerin seçiminin temelinde aklın hakimiyetini kurmak vardır. Yani yapbozda seçim ve normalleştirme aklın aradığı düzene daha kolay ve çabuk götürecektir olanı tercih etmek şeklinde gerçekleşir ve insanın doğa üzerinde, iktidarın insan üzerinde kurmak istediği hegemonyayı güvenli kılmak ve güçlendirmek yönünde gelişir. Düzensizliklerin yok sayıldığı bu sistematik dayatma insanlık tarihinin öngörülen rasyonel ilerlemesi olma, yani insanlık tarihi zaman evriminin davranışlarını belirleme iddiasındadır.

Bu belirleme stratejilerinde kullanılması için, örneğin sonsuz küçükler matematiği (calculus, entegral ve diferansiyel hesap) gibi matematik teknolojiler geliştirilmiştir. Bu matematik teknolojileri ile donanan, çok cisim yapılarını Entropi gibi kavramlarla ve atomik yapıları kuvantum fiziği gibi kuramlarla aşabilmiş olan indirgemeci düşünce (bilim) doğanın özellikle fizik ve kimya yasalarını açıklamada ve ideal sistemler için kuramlar geliştirmede önemli başarılar kazanmıştır. Bazı özel durumlarda örneğin biyolojide (moleküler) de kayda değer sonuçlar vermiştir.

Diğer taraftan, doğadaki sistemlerin gözlenebilen düzeninin şifrelerini çözen (bu çözülebilenler gerçekte bize düzensizmiş gibi görünen düzenlerdir) bilim insanı aklında metaforsal olarak lineerci ve toplanabilen pragmatik, amprisist ve analitik paradigmalara gelişmesine de neden olmuştur. Bu paradigmalara düzenli refah toplumları (Batı uygarlığı) ve homojen insan sistemleri (modern devlet gibi) yaratmak için sosyal bilimler, siyasi bilimler gibi adlar altında yapılaşan bilgi teorileri ve söylemler üretilmiştir. Bununla da kalınmamış bu bilgi teorileri ve söylemler ideolojisi (modernite) ile geliştirilen ve üretilen yapıları (Batı uygarlığı, modern devlet gibi) korumak için baskıcı uygulamalara başvurulmuştur.

Soğuk Savaş sırasında modernite iktidarı düzensizliği, karmaşıklığı, kaosu, belirsizliği, rastlantıyı, sürprizi modernite egemenliğinin düşmanları olarak ilan

etmiştir. Modernite ideolojisinin düşünürleri (aydınlar) ve teknik elemanları (bilim insanları) dokunulmazlıkları olan kahramanlar olarak kabul görürken, modernite dayatmalarına ve kurallarına karşı çıkanlar insanlığın potansiyel suçluları olarak lanetlenmiştir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle bu "kutsal" düşünce sistemi (modernite) ile rasyonel ve tek sesli otoriter bir proje (bu kez uyumlu bir dünya devleti kurmak adına) küresel hegemonyacılar tarafından sistematik bir şekilde yürürlüğe sokulmak istenmektedir. Bu metafora göre parçalama işlemi bütünü (bu kez kürenin) doğrusallığını bozmamalı, yani çeşitli stratejilerle bu yapboz parçaları bir araya getirildiğinde yaklaşıklıkla olsa kurgulanan düzenli bütün (küresel yapı) elde edilmelidir. Bu küresel düzen için öznesi olduğu doğrusallığı, doğrusallığın nedeni olduğu düzeni bozabilecek olan ve tüm küresel mekanizmalara rağmen normalleştirilemeyen düzensiz dinamikler yok sayılmalıdır. Öyle ki bu yapboz parçalanmalarının küreselleşme kurguları her yerden aynı gözükmelidir (kozmozolojik ilke). Örneğin bu bilimsel kurgularına uygun olarak 3. Dünya ülkeleri adı verdikleri toplumların bir taraftan bilimsel programlarla aydınlanmalarına destek verirlerken, diğer yandan da bu toplumların kültürel farklılığına saygı gösterilmeyen küresel kontrol mekanizmaları geliştirmeye başlamışlardır. Bunlar medya, sinema, internet gibi yeni teknolojilerin desteğinde çeşitli formatta lobiler, sivil toplum örgütleri gibi organizasyonlarla denetlenmektedir.

1960'lı Yıllar

1960'lı yıllara gelindiğinde modernite iktidarını sarsacak olaylar peşi sıra geliyordu. Moderniteden beslenerek sosyal ve insani sistemleri kontrol eden simülasyon mekanizmaları, örneğin milliyetçi, dini, ideolojik düzenli kimlik dinamikleri yanı sıra evrenselci bilim, doğrusallık, gerçekçilik dayatmaları, hızlı bir şekilde güç kaybetmeye başladı. Böylece modern devleti temsil eden organlarda, toplumu simüle eden partilerde, kamusal sivil toplum örgütlenmelerinde ve güvenlik stratejilerinde kendiliğinden erozyonlar, yapı bozumları ortaya çıktı. Bazılarına göre modernitenin bu "kendi kendini yiyen"

durumu postmodernite adı verilen bir potada modernitenin erimesiydi¹. Gerçekte bu olayların mimarları modernitenin kendi bilim insanlarıydı, ama bu “modernite inkarcılarının ve hainlerinin” ortaya çıkması ne bir rastlantıydı ne de bir sürprizdi. Bunlar 19. yüzyılın sonlarından bu yana modernite dayatmalarına karşı duran düşünceleri daha da cesaretlendirdi. 1960’lı yıllarda postmodern düşüncenin bir daha geri dönmek üzere yerleşmesine neden olan bazı (bize göre) önemli fenomenlerin başlıklarını vermekle yetiniyoruz:

- i) 1930’lu yıllarda tamamlanan kuantum fiziği kuramı metaforları sosyal ve siyasi yapıları, ekonomi dünyasını, insan ve insani sistemleri anlamada ümit edilen sonuçları vermedi. Modernite kurduğu kuantum tuzaklarına kendi düştü. Ve belirsizlik ilkesi sosyal bilimlerde radikal söylemlerin önünü açtı. Modernitenin ötekileştirdiği düşüncelerin harekete geçmesini tetikledi.
- ii) Kuantum fiziğine bağlı olarak gelişen yarı iletkenler teknolojisi hızlı ve daha güçlü bilgisayarların ortaya çıkmasını sağladı. Bu bilgisayarlarla düzensiz dinamiklerin önemi anlaşıldı. Kaos kuramı gelişti.
- iii) Aya gidildi ve dünya bir bütün olarak gözlenebildi. (Çevre felsefesinin doğması.)
- iv) 1968 öğrenci olayları.
- v) Simülasyon, karmaşıklık, rastlantı ve sürpriz gibi kavramların paradigmalara dönüşmesi.

Yeni Yüzyılda Bedenin Farklı Davranışları

Tüm devrimlerin, ütopyaların ve özgürlüklerin yenip bitirildiği, kimlikler arasındaki farklılıkların kalktığı, kavramların kolaylıkla yıkılıp yeniden tanımlanabildiği bir döneme girmiş bulunuyoruz. Baudrillard’a göre erkek-dişi, yaşlı-geç, iyi-kötü, canlı-cansız gibi sınıflandırılmalar kalkacak, hepimiz her

¹ Perry Anderson, Postmodernitenin Kökenleri, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

şey metafor olarak trans-seksüel olacağız². Donna Haraway bu metaforun makina-insan melezi yani siborgla olabileceğini söylüyor³.

İnsan dünyada mevcut olan en karmaşık canlıdır. Beden insan davranışlarının kaynağıdır ve bazılarına göre uygarlık tarihi beden baskı altına alınmasının ve biçimlendirilmesinin tarihidir. Bu yeni yüzyılda bedeni, yani insan davranışlarını kontrol altına almak gün geçtikçe zorlaşırken makineleşen bedeni biçimlendirmek de o kadar kolaylaşmaktadır. Bir zamanlar insanların bir arada yaşamalarını mümkün kılan kültürel yasakların yerini bugün iktidarlar tarafından pazarlanan tüketim, benzerlikleri almakta, devlet bedeni biçimlendirme görevini önemli ölçüde dijital teknolojik ve iletişim (medya) mekanizmalarına bırakmaktadır.

Bilgisayarların desteğinde gelişmekte olan bu makine melezi (siborg) bedenin tekno-genetiği iktidarlar tarafından kodlanmaktadır. İnsanların kendi ve başkalarının bedenleri ile olan ilişkileri, bu ilişkilerden bunlar dışındaki insanların etkilenmesi (karmaşıklık) dijital ara parçalarla gerçekleşir hale gelmiştir. Örneğin yüz yüze ilişkiler plazma ekranlardaki iki boyutlu yüzlerin konuşmalarına (chat) dönüşmüştür. Bu bedenlerin oluşturdukları insani sistemler cisimsizleşirken, bu bedensizleşen sistemlerin davranış dinamikleri sanallaşmış ve bu dinamiklerin kendiliğinden ürünlerindeki hiper-gerçeklik payı hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Çağımızın insanı bu doğal-makina dünyasının karmaşıklığı yanında, ulusal-uluslararası kurumların yerini alan sivil toplum örgütleri ile bir saç örgüsü gibi sarmalanmaktadır. Bilgilenmesi ve çevresi ile olan ilişkileri böylesine karmaşıklaşan dünyasında yeni hallere bürünen (transseksüel) ve makine-insan melezi (siborg) insanoğlunun yaşamını özgürleştirebilecek ve bu yeni dünyasında var olduğunu ortaya koyabilecek anı yaşayabilen “kırık ve felsefi” yolculuklara çıkılması için geriye bakıp endişelenmesinin hiç bir anlamı yoktur.

² Jean Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1998; Jean Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995.

³ Donna Haraway, “A Manifesto for Cyborgs”, *Socialist Review* 80 (1985) s. 65-107. Gediz K. Akdeniz; “Karmaşıklığın Gizemi”, 2005, www.gedizakdeniz.com, 15 Nisan 2007’de girildi.

Duyarlı Düzensiz İnsani Davranışlar Dinamiği (DDİDD) Kuramı

Ancak; Bu yeni yüzyılda insanın bedenine dayatılan tekno-biçimlendirmeyi insanın kendisiyle ve doğa ile olan ilişkisinin yabancılaştırılması ve iktidarlar tarafından bedeninin kurnazca denetlenmesi olarak değerlendirmek de yeterli değildir. Böylesine duyarlılaşan bedenin alacağı yapı insanın gerçeğine (zihnine) bağlı olacaktır. Yani zihnin aldığı eğitim, kültür, gelenekler bedenin gerçeklik ilkesi olacaktır. Bu gerçeklik ilkelerindeki küçük farklılıklar bile bugün böylesine duyarlılaşmış olan insan bedeni üzerine oluşacak simülasyonlarda ortaya çıkacak ürünlerde büyük farklılıklar gösterecektir. Örneğin aynı teknolojiden beslenen iki ele siborg alalım. Bunlardan modernite eğitiminden geçmiş bir kültüre ve geleneğe sahip (Batı uygarlığı) olan, beden uygarlığının küresel iktidar olma arzusunun üzerini “insanlığı kurtarma, insanlığa adalet ve huzur dağıtma” ile örtecektir, örneğin üzerinde düşmana atmak için bombalar taşıyan dijital teknolojiye sahip Irak işgalcilerinin askerleri. Diğeri ise modernitenin oluşmasında tarihsel nedenler ile yer almamış bir kültür ve gelenekten gelen bedene sahip olandır. Bu beden ise aynı teknoloji ile siborglaştığında bu küresel hegemonyacılar karşı duran bir canlı bomba olmuştur (Irak’taki direnişçiler). İşgalcilerin askerleri Baudrillard’ın simülasyon kuramına uyan bir simülakr’dır. Yani gerçeklik ilkesi Batı uygarlığı olan gerçek istemin (küresel hegemonya) üstünü örten bir hiper-gerçektir. Direnişçi canlı bomba ise bir modernite gerçeği olmadığından Baudrillard’ın kuramına göre bir simülakr değildir ve kaybolup gittiğinden bu dünyanın bir hiper-gerçeği olamaz. Tarafımızdan geliştirilen Duyarlı Düzensiz İnsani Davranışlar Dinamiği (DDİDD) kuramına⁴ göre ise canlı bomba modernite düşüncesinde tanımsız olan bir hiper-gerçektir. Bu neden ile modernite tarafından kontrol altına alınma mekanizmaları gerçekleşmemiştir⁵. DDİDD kuramı modernite için sürpriz olan bu ortaya çıkışların (canlı bomba) sonrası çevresinde oluşturduğu karmaşıklığın vereceği ürünlerin moderniteden özgürleşme dinamikleri olacağını söyler. Trans- seksüellik ile siborg arasındaki benzerlik modernitenin kimlik tanımını tehdit edebilir ve modernite tarafından verilmiş olan kimlikler üzerinden sürmekte olan politikaları geçersiz sayabilir. Düşünceleri Batı uygarlığı eğitimi

⁴ A.g.e.

⁵ Gediz K. Akdeniz “Baudrillard’ın Simülasyon Kuramı’nın Karmaşıklık Eleştirisi”, 2005, www.gedizakdeniz.com, 15 Nisan 2007’de girildi.

ile gelişmiş olan Haraway kapitalizm ile anti-militarizmin gayri meşru çocuğu olan siborg'u yeni yapıları kuracak bir imkan olarak görebilir⁶. Canlı bomba ile işgalci askerin arasındaki bu zihinsel farklılık sonrası ürünlerin dinamiği bir yapı bozuma değil, aksine Batı uygarlığı iktidarı ile onun küresel hegemonyasına karşı direnen medeniyetlerin güçlenmesine ve/veya yeni medeniyetlerin oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Siborglaşan Aydınlar ve Bilim İnsanları

Batı uygarlığı insani sistemleri (toplumları) dağılmaya kapalı karmaşık sistemler olarak kabul etmiş, diğer taraftan da toplumun dinamiklerini (hareketlenmeyi ve ilerlemeyi) modernite ideolojisine bağımlı paradigmlar (evrendeki "altın hareketleri" taklit eden metodolojiler) ile sınırlamıştır. Düzensiz insani dinamiklerin toplumun yapılanmasında (değişiminde ve dönüşümünde) katkısı olamayacağını, aksine yeni yapıyı hakim sınıf (iktidar) adına düzenli dinamiklerin belirleyeceğini kabul etmiştir. Düzensiz dinamikler toplumun tarihsel sürecine yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütününe dışında tutulmuştur. Bu tutmanın bütününe aydınlanma, yön ve biçim (doğrusallaştırılabilme ve normalleştirilebilme) verilmesine ilerleme denmiştir. Batıda bu yapılaşma tamamlanmış olduğundan Batılı bilgi ideologlarının (aydınların) ve teknisyenlerinin (bilim insanlarının) zihinleri siborglaşan bedenlerinin tutsağı olmaktan kurtulamayacaktır.

Batılı bilginin bizim gibi ülkelerdeki temsilcileri⁷ ise üstü "akademik çalışmalar" ile örtülmüş olan küresel simülasyon mekanizmalarının kendi ülkelerinde ülkenin kendi gerçekleri üzerinden güçlenmesi çalışmalarını bu kez bir makine melezi olarak sürdüreceklerdir. DDİDD teorimize göre bu yerli siborgların zihinleri, Batı Uygarlığı gerçekleri üzerine kurulmuş olan kolonyalist aydınlanma ve bilgi teorileri dayatmaları dışında ülkelerinde olabilecek değişimi, dönüşümü ve evrimi ortaya çıkartabilecek kaos eşliğini

⁶ Haraway, "A Manifesto for Cyborgs"; Akdeniz "Karmaşıklık Gizemi"

⁷ Thomas Kuhn, "Bilimsel Devrimlerin Yapısı", İstanbul: Alan Yayıncılık, 1995; Ziauddin Sardar, "Thomas Kuhn and The Science Wars", in Postmodernism And Big Science Appignanesi Richard (Ed), UK: The Icon Books, 2002.

kontrol altında tutabilecek modeller arama endişesi içinde yaşamlarını sürdüreceklendir.

Post-Fizikçi

Batı uygarlığı iktidarı her zaman bilimi en gösterişli ve göz alıcı yapılarından biri olarak görmüş ve bunu ulu orta söylem olarak kullanmaktan da çekinmemiştir⁸. Peki, moderniteden “fizikçi” kimliği almış olanların, yani ata-modernitecilerin torunlarının çocukları yarın nasıl olacak? Bugün tüm kimlikler yapı-bozuma uğrarken fizikçi kimliğinin siborg metaforu dışında kalacağını ve yapısını bozmayacağını kimse söyleyemez. Fizikçilerin yeni kimlikleri işgalci asker ve direnişçi canlı bomba örneğinde olduğu gibi farklılıklar gösterecek mi?

Batı uygarlığı iktidarı içinde bir sistem olarak tanımlanan bilim, 19. yüzyılın sonlarına doğru atomcu düşüncenin tekrar ortaya çıkışı ile (elektronun keşfi) fizikçiliği öne çıkartmış, fizikçinin bedeni de bilimde bu öncü olma durumu ile mutlu olmuş olabilir. Galileo’dan bu yana modernite ideolojisi ile yazılmış olan ve evrensel olduğu iddia edilen zihinleri siborglaşma sürecine ve bedenlerinin değişimine ne kadar karşı koyabilecektir ki? Atom bombaları yüzbinlerce insanı bir anda yok ederken zihinleri etkilenmemiş olabilir mi? Ancak kendileri de bilmektedirler ki bedenleri gayri meşruluk çeşitliliği en yüksek olan siborglaşmaya çoktan başlamıştır ve bedenlerinde kapitalizm ile militarizmin genleri hızlı bir şekilde artmaktadır.

Ancak; DDİDD kuramına göre Orta Doğu gibi gerçeklik ilkesi modernite dışında kalan, Batı-merkezli olmayan kültür ve gelenekler ile beslenen düzensiz duyarlı dinamiklerin hala yaşadığı coğrafyalarda, kendiliğinden ortaya çıkışlara ve bunların kendiliğinden örgütlenmesinden oluşan bütüne ilgi duyan farklı siborgların (Post-fizikçiler) oluşması da mümkündür. Bunlar modernite ideolojisi hegemonyasını biçimlendirme çatışmasından ve yayma dayatmalarından başka bir şey olmayan Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile

---

⁸ A.g.e

başladığı söylenen; ne “normal-bilim sonrası” sürecin⁹, ne de uluslararası araştırma merkezleri üstünden kurulan “büyük bilimler” küresel sürecinin bir ürünü olmayacaklardır. Yani, soğuk savaşın sona ermesi ile bizim gibi ülkelerde taklitleri de ortaya çıkan, “bilim savaşlarının”¹⁰ her hangi bir cephesinde yer alan bir bilim askeri değildir. Bunlar ülkelerindeki modernite güvenlikçilerinin tersine moderniteye muhalif ve ütöpik olacaklardır. Küresel tehditten özgürleşmeyi sağlayacak her alanda yeni arayışlar içinde olacak olan post-fizikçiler kendilerini tereddütsüz bir şekilde insanlıkla samimiyete ve modernite ile sapkınlığa adayacaklardır.

---

⁹ Korkut Tuna, *Batılı Bilginin Eleştirisi Üzerine*, İstanbul: Da Yayıncılık, 2004. Gediz K. Akdeniz, “Globalization in Science Education”, *Science Education for 21. Century*, Eds. K. Papp and Z. Varga, Szeged-Hungary (1999); Şerif Mardin, “Türk Modernleşmesi” İstanbul, İletişim Yayınları (2002).

¹⁰ A.g.e.

